

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

ביטול נישואין לאשה שנישאה לנוצרי "כדמו"י"

תיק יוחסין מס' 178-עג

המבקשת: גב' ש'

פסק דין

לאחר שמיעת דבריה של הגב' ש', בחינת העדויות שנשמעו בביה"ד האיזורי בנתניה (עפ"י הפרוטוקולים הרשמיים), ועיון רחב ומעמיק במקורות ההלכה בנידון, נראה להורות שהגב' ש' מותרת לעלמא (לבר מכהן).

אברהם דוב לוי, אב"ד

נושא הדיון

הגב' ש' נישאה "כדמו"י" למר י' (יליד ארה"ב. אמו אפרו-אמריקנית מקהולת הכושים העבריים ואביו יהודי, הוריו נישאו זל"ז בארה"ב ללא גיור של האם), כשרק מלאו לה 18 שנה. לקראת הנישואין שלהם נרשמו ש' וי' במועה"ד בנתניה. בעת רישום הנישואין הוכנסו החתן ואמו לחדר נפרד להציג את מסמכיהם, ואח"כ שמעה ש' מה היו המסמכים. האמא של י' הציגה אישורי גיור ממינהל הגיור בירושלים משנת 2001 על גיורה של האמא עם שני ילדיה, גיור שנעשה לצורך נישואין עם בעלה "כדמו"י". הילדים גיורו על דעת ביה"ד. י' היה בן 10, ואחיו צעיר ממנו בכמה שנים. בזמן הגיור למד י' בבי"ס ממלכתי דתי בנתניה, וכעבור שנתיים, בהיותו בן 12 עבר ללמוד בבי"ס כללי חילוני בנתניה וכן בתיכון בת"א. האמא של י' משתייכת לכת הברית החדשה, והיא תמיד נושאת עמה את הספר שלהם.

בזמן רישום הנישואין במועה"ד כבר היתה ש' בהריון כמה חדשים אחרי שחינו יחדיו כחדשיים בבית הוריה של ש' (עד כחדשיים לפני הנישואין כשעזב את ביתה ועבר לבית אמו). לדברי ש' נכנסה לשיחה קבוצתית אצל הרבנית כדי לקבוע את יום הנישואין, והרבנית שאלה אותה מתי

היה המחזור האחרון שלה, והיא אמרה את האמת "לפני ארבעה חדשים ביום פלוני". הרבנית לא שאלה יותר וקבעה לה את יום הנישואין. הפקיד רושם הנישואין לא היה מודע שהכלה בהריון ולכן לא דרש הצהרת אבהות. הרב המקדש שוחח עם ש' לפני הנישואין ויעץ לה שלא להתחתן עם י' "שאינו נראה לוי", אך ש' החליטה כן להנשא. הרב ידע שהיא בהריון ולא דרש הצהרת אבהות, ובכתובה הוא כתב "בתולתא", וגם מסר לרבנות שם עד נוסף על הקדושין שיכלל לא היה שם.

י' מספרת שעוד לפני הנישואין הצהיר בפניה י' שהוא נוצרי, ובגופו קעקע כתובת עם הצלב, ואף הראה לה שהוא עונד תליון עם צלב, והודיע שאת בתו שתיוולד מש' יחנך לנצרות. ש' מספרת שאמרה לו שהרי התגייר והוא יהודי, השיב לה שהוא גם יהודי וגם נוצרי. ש' אומרת שלא היה איכפת לה מכך שהוא גם נוצרי משום שאהבה אותו.

אמה של ש' מספרת שלפני הנישואין אמר לה י' שאין לו כסף לקנות את "הטבעות", ולכן היא קנתה אותן מכספה ונתנה לו את הטבעות לצורך החופה שיתן אחת מהן לבתה (היא מוסיפה שלא ידעה שצריכה להקנות לו את הטבעות), הוא הבטיח לשלם לה ולא שילם עד היום. עוד היא מספרת שקנתה לו טלית מהודרת כדי שיתעטף בה בחופה, כפי מנהגם, וי' סירב בתוקף להתעטף בה וסירב אף לחבוש כיפה, "משום שאינו יהודי". הויכוח ביניהם נמשך גם תחת החופה. וכך הוא "קידש" את הכלה בטבעת שנתנה לו האמא לצורך הקדושין, וחזר על דברי הרב המקדש "כדת משה וישראל", והכלה נתנה לו גם היא טבעת.

על הכתובה חתומים שני עדים: אחד הרב המקדש, והשני מישהו שאינו מוכר לש' או לאמה (בחתומה ניתן לראות את האותיות גז רקומה). בתעודת הנישואין של הרבנות ומשרד הדתות נרשם העד השני בשם יוסף קוטנר. על החתן נרשם שהוא בן אאע"ה (יצוין, שבית הדין הזה הזמין את הרב מסדר החופה לבירור דברים, אך הרב לא השיב כלל להזמנה. גם מחלקת הנישואין התבקשה לספק מידע לבית הדין מהחומר שבתיק הנישואין, אך זו לא השיבה כלל).

ש' מספרת שלאחר ערב הכלולות היו בחדר בבית מלון, ולמחרת הכלולות נזקקה לאישפוז בבי"ח בגלל כאבים קשים שסבלה בהיותה בהריון בחודש הרביעי. הבעל הטרי סירב לשהות לידה בבי"ח וכעבור יום נסע לארץ הולדתו בארה"ב, כשהוא משאיר את אשתו הטריה ענונה, ומבקש ממנה שתשלח לו לארה"ב את הבת שתיוולד.

האשה פנתה לביה"ד האיזורי וביה"ד השיג קשר עם הבעל - שמסתתר אי שם בחו"ל - באמצעות אשה פלונית, וזה השיב שיהיה מוכן לנרשח תמורת תשלום של 40.000 ש"ח. ש' לא היתה מוכנה לשלם, ובינתיים היא "מסורבת גט" וביה"ד האיזורי יצא לפגרה שנתית ללא החלטה.

ש' אומרת שבביה"ד האיזורי עלה ענין גיורו של י', וביה"ד אף קבל עדות של חבר מנוער של י' שהעיד שבהיותו נער כבן 14 הכריז י' על עצמו שהוא נוצרי והיה לו תליון עם הצלב. לדברי ש' הגיב ביה"ד שגם אם גוייר בילדותו, אם כשהגיע לגיל 13 עשו לו "בר מצוה" בביכנ"ס כפי שאמרה אמו, ואם הבש אז כיפה, בזה הכריז על עצמו שהוא יהודי, ולכן אף אם אחרי שעתיים הוריד את הכיפה ולא שמר מצוות הרי הוא ישראל מומר, והקדושין שלו תופסים. ש' אומרת שלא נתקבלה עדות המאשרת סיפור זה.

בפרוטוקול הדיון הרלוונטי נשמטה תשובת ביה"ד הנ"ל. מה שכן נכתב שם, שב"כ האשה ערערה על הגיור וטענה שהבעל "מעולם לא קבל עול תורה ומצוות, הוא מתעב תורה ומצוות, רואה את עצמו כנכרי, אמר שאת הבת שלו שתיוולד יחנך כנוצריה". ביה"ד השיב ואמר: "יש בעיה האם בית הדין יכול לבטל גיור שנעשה במינהל הגיור?" ב"כ האשה השיבה: "אני יודעת שיש בעיה. הרב עמאר מעורב בתיק הזה וממנו קבלתי הכיוון ללכת בנושא הגיור, יש לי כל פסקי הדין כדי ללמוד אותם". משיב ביה"ד: "אבל יש בעיה של סמכות". לאחר כמה שאלות ותשובות "מבין" ביה"ד מדברי ב"כ האשה שהיא אינה מבקשת לבטל פה הגיור, ופטר עצמו מ"תפוח אדמה לוחט" שיכמעט התגלגל לעברו.

ש' מבקשת מבית דין זה שישחרר אותה מענינותה, משום שאחרי הנישואין התברר לה ש' הוא נוכל סדרתי שתיכנן מראש את הברחה שלו לארה"ב ולהשאיר אותה עגונה. לדבריה הוא ניסה להונות נשים נוספות באותה דרך. היא אינה רוצה שום קשר עם י' ואינה רוצה שבתה תשא את שם אביה.

היא מוסיפה שפונה לבי"ד זה למרות שהתחילה בדיון בביה"ד האיזורי, ואיננה פונה לביה"ד הגדול, משום שאין "החלטת" שיש לערער עליה, וגם משום שאין לה אימון במערכת.

לאחר שבית דין זה קבל את התיק לדיון, ופסק להתיר את האשה ללא גט, נודע שהנהלת בתי הדין מימנה את הכסף שדרש הבעל תמורת הגט (מהקרן להתרת עגונות), והצליחה להחתים את הבעל על גט. הגט נכתב בארה"ב ונמסר לשליח הולכה שימסרנו לשליח שני שימסור הגט לאשה. במקום שהשליח הראשון יביא עמו את הגט לארץ, נשלח הגט בדואר והלך לאיבוד, ונמצא ע"י הדואר בכתובת אחרת, וביה"ד האיזורי קרא לאשה ושם נמסר לה הגט ע"י השליח השני.

יצוין שבמעב"ד של הגירושין אין רמז שהגט נשלח בדואר ואבד ואח"כ נמצא במקום אחר, ומה עשה ביה"ד כדי לשלול חשישות שונים בגלל זה. אדרבא, במעב"ד נכתב כאילו שליח ראשון מסר לשליח שני ושליח שני מסר לאשה, שכך נכתב שם: "ואתא לבי דינא אלון בן גבריאל ובידו גט הנשלח מהבעל וכו' והבעל הנזכר מסר את הגט לשלוחו נטע צבי בן יצחק

להוליק הגט לאשתו הנ"ל בכל מקום שימצאנה והרשהו למנות שליח במקומו והשליח הראשון הנ"ל מינה במקומו את אלון בן גבריאל הנ"ל להוליק הגט לאשה הנ"ל וכו". ואם לא די בכך, בתעודת הגירושין שכתבו בארה"ב נכתב שם הבעל "תום דמתקרי יהודה הגר". וע"ו להלן בנימוקים שיש בכתיבה זו כמה שגיאות בהלכה.

השאלות לדיון

- א. האם ניתן להתיר קדושי אשה מבלי לשמוע את הבעל.
- ב. האם רשאי בי"ד לדון בהיתרה של העגונה לאחר שבי"ד אחר החל לדון בה.
- ג. האם בית דין רשאי לבטל גיור של "בי"ד" אחר?
- ד. נתגייר בקטנותו עם אמו, האם יכול למחות כשהגדיל.
- ה. נתגייר בקטנותו וההורים אינם שומרי מצוות.
- ו. גר שחזר לסורו לעבוד ע"ז, האם בטלה גירותו למפרע.
- ז. ישראל שאמר על עצמו שהוא נוצרי, אך לא ראוהו משתחוה לצלם.
- ח. ישראל מומר שקידש.
- ט. תיכנן לפני החופה לברוח לחו"ל מיד למחרת ולהשאיר עגונה.
- י. קידושין עם ההלפת טבעות.
- יא. טבעת קדושין שקבל החתן מאם הכלה לצורך הקדושין ולא שילם עליה.
- יב. נתן לה טבעת ואמר "כדמו"י" בה בשעה שסרב להתעטף בטלית "משום שאינו יהודי".
- יג. כשניתן להתיר עגונה בלי גט, האם יש להחמיר ולבקש לה גט.
- יד. כתיבת בתולתא למעוברת.
- טו. הצהרת אבהות למעוברת לפני היתר נישואין.
- טז. רו"ב במיוחדת לו ללא נישואין.
- יז. נאמנות אם להכשיר בתה לקהל.
- יח. מומר השולח גט לאשתו.
- יט. גט שנשלח בדואר ואבד.
- כ. דואר ישראל, האם זוכה מה שמקבל למישלוח עבור המקבל.
- כא. כתיבת השם "תום", וסדר כתיבת שם עברי ושם גויים למומר, ודין כתב שם שנקרא במקום כתיבה לעיקר ואח"כ שם מקום נתינה ב"דמתקרי".

תשובה

א. לכאורה אי אפשר לדון בהיתרה של האשה מצלי לשמוע את גירסתו של הצעל, וכמו שכתב החזו"א חו"מ סי' ג אית יא עפ"י הש"ך דאי אפשר להוליא דין על האדם קודם שטען לפניו, ואין לרוך כאן לדין אין גומרין דינו של אדם שלא בפניו, אלא טיבו של כה הדין צדיני ממונות אינו אלא אחר שישמעו צי"ד טענות שניהם, שצדיני ממונות אין כל עדות מכרעת אלא לעומת הטענות שהרי אם ראו עדים שגזלו יתכן שלקח ממנו החפץ ולא רצה ליתנו ולכן חטף ממנו, וכן בכל דבר אפשר שקדמי מאורע נעלם המשנה את כל הדין, יבלא טענת הנתבע אין על מה לדון.

ואף צנידון דידן, אף שהנידון שלפנינו הוא מעמדה ההלכתי של האשה, וצית הדין לא התבקש ולא דן במעמדו ההלכתי של הצעל, מ"מ כיון שמעמדה ההלכתי של האשה תלוי בו, שאם הוא גוי היא פטויה, ואם הוא ישראל היא אשת איש, ואם נדון אותה כפטויה משום שהוא גוי נמלא לכאורה שאנו פוסקים את דינו ח"ע"פ שאינו לפנינו, נראה שאין הדבר כך. משום שניתן לחלק ולמר שא"פ שלגבי דידה אנו מאמינים ופוסקים שלא היו לה קדושין משום שהוא גוי, מ"מ לגבי דיני הצעל הדבר בספק, דפלגינן דבורא, עיי' סנהדרין ט ב פלוני רבעני לרלוני, ורמז"ס עדות פי"ב ה"ב, או כמו שפסק הרמ"א צשו"ע אזה"ע" ס"י יז סוף סעי' מג: ע"א אומר מת בעלה נאמן להתירה אבל אינו נאמן לענין נחלה, וציאר בקובץ הערות סי' כא אות ז וקובץ שעורים כתובות אות נח שלענין היתר נישואין אנו מאמינים לו שמת בעלה, ולענין נחלה אנו מחזיקים את הצעל בחזקת חי, ואע"פ שזה תרתי דסתרי, שהרי אין מיתה לחלאין, מ"מ כך הוא הדין של פלגינן נאמנות כשאין שני הדינים תולדה אחד מחצירו, אלא שניהם תלויים בדבר אחד של מיתה הצעל, ולפיכך שייך לעשות בזה פלגינן נאמנות. ועיי' פס"ד ירושלים כרך ב עמ' רע"א צצי"אור הגמ' יצמות מז א נאמן אהה לפכול עלמך וכו' (ועיי' שו"ת נוצ"ק אזה"ע" ס"י ס"א ד"ה ואמרת).

יהנה כתב הרשב"א צשו"ת ח"ד סי' ר צרא"צן ששלח גט לאשתו ע"י שנים שהם עדי התימת הגט והם עדי מסירה ונתנוהו ליד האשה כראוי ובהלכה וכו' והביאם לפני צי"ד יפה וחקרים ודרשום היטב כראוי וקבלו עדותם שלא בפני האשה, האם קבלת עדות זו היתה כדין שהרי צממון אין מקבלים עדים שלא בפניו. והשיב הרשב"א נראה צעני פשוט שאין זה בכלל מה שאמרו אין מקבלין עדים שלא בפני צע"ד, שזה אינו צא עכשיו לידון דינו וצין האשה, אלא להעיד על עצמו שהוא מותר לישא אשה, ועל ההיתר הוא צא לדון וליתן עדים כנותן עדים שחתיכה זו מותרת לו. ועוד, דצכה"ג נראה שמקבלים אפילו צממון דהו"ל כאותה שאמרו צצ"ק קיב צ מקבלין עדין שלא בפני צע"ד, קבלה מיניה ר"י צ"ר חנינא כגון שהיה הוא חולה או עדין חולים או שהיו עדין מצקשים לילך למדה"י ולשלחו לו ולא צא, ופירש הרשב"ד או שלחו לו ולא צא, אלמא כל שיש לחוש מקבלים וכו', ולא עוד אלא נראה שכל שאין הצע"ד מצוי כאן משמע שמקבלין, שלא אמרו אין מקבלין אלא צממון צצ"ד כאן וכו'. ע"כ. ועיי' באחרונים שהוצאו צ"סדר הדין

צביה"ד הרצני" ה"צ עמ' 965.

לפיכך נראה שבנידון דין שהבעל מסתתר אי שם בצורה"צ ואין ידוע היכן הוא יכול ורשאי בית הדין לדון במעמדה ההלכתי של האשה מבלי לקבוע מסמרות במעמדו של הבעל.

ב. ע"י סמ"ע ס"ו יט ס"ק צ וס"ד ס"ק ג צ"ס דרכי משה סוף ס"ו כ צ"ס תשובה שצ"ס חז"ה התנופה, שמשמע שלא אמרו בצ"צ קלח צ צ"ד צ"ד צ"ד לא דייקי אלא כש"ל פס"ד מצ"ד קמ"א, ע"י"ש. אבל אם עדיין לא ילא אם החלטה ופס"ד לא נאמר בזה לא דייקי. ואם אחד מהצרי ציה"ד קמ"א יען לגבי ש' שאם רלונה בפתרון צעייתה ולא להמשיך ולהתגלגל בנתיב היסורים של העגונות, מומלך לה לפנות לצ"ד פרטי שיאות לקבל את ענינה, וימלא צודאי פתרון הלכתי ראוי במהרה, אם כך ודאי שרשאית היתה הגב' ש' לפנות לבית דין זה, ובית הדין רשאי עפ"י ההלכה לדון בכך.

יאף אם נתן צ"ד קמ"א פסק דין והחלטה, כתב צ"ו"ת חת"ס ה"ו ס"ו נ כי האמת יורה את דרכי אי אתא פסקא וידענו מאיזה טעם דכוהו, ויש לנו עליו פירכא, בזה מיירי הגמ' בצ"צ קלח צ, אז אין לדין אלא מה שעינינו רואות, שהרי קמן שטעה בטעמו, שגיאות מי יצין. ע"כ. והוצא בפס"ד ציה"ד להקדשית בירושלים תיק 1-61-2008, פורסם ב"צשערי ציה"ד" ח"ג עמ' 313, ואם הוצא מתקנית הדין שאין מניעה מלחזור ולדון בניגוד לפס"ד של צ"ד קמ"א, וראה עוד צ"סדר הדין צביה"ד הרצני" כרך ג עמ' 1346 ואילך.

כל שכן וקל וחומר בנידון זה שצ"ד קמ"א לא פסק ולא החליט מאומה, גם לא על ציטול הגיור המפוקפק של י', למרות שהדברים גלויים לעין איש לצטל את הגיור למפרע, ומדובר ציטול גיור לאורך היתה עגינה.

ובנידון זה מתאימים דברי עזרת כהן ס"ו מה אות ו (עמ' קפד): "...צודאי לא עזרו על צ"ד צ"ד צ"ד צ"ד לא דייקי, כי לא דייקי כלל בדברים כי אם לקחו את הענין מקופיא כאילו היתה הוראה המורה שצחמורות זאת אחת מההוראות הקטנות צעיניס קליס של איזה מנהג קל..."

ג. עפ"י הוראת מרן הגריש"א הגיורים של אותם צתי דין אינם גיורים משום שהדיינים פסולים להיות דייני גיור. ע"י פס"ד ירושלים כרך יא עמ' תרכו, ו"תשובות והנהגות" ח"ה ס"ו ר"ה: כשהצ"ד גופא ידעו צשעת הגירות שאינו מתכוין לשמור את כל המלוות, וכמו הגיורים המזוייפים הנעשים צמנינו צעו"ה, שכו"ע יודעים שאין כוונתם לשמור מלוות, וכל רלונס הוא רק לקבל זכויות וכד', ואעפ"כ ציוו למולי ולטיבלו, הרי פשוט הדבר שאין בזה אפילו ריח גירות,, דגירות משפט כתיב ציה, והיינו שלגירות צעיין פס"ד של צ"ד, שעל הדיינים לדון ולהחליט אם צאמת ראוי להתגייר, וכשמחליטים לקבל גרים הג"ל אין לך פסק מעוות מזה, והרי הם מתלולאים צמשפט הגירות, ופשיטא שאין הגירות חל. ודע עוד, דדיינים אלו דינם כרשעים ופסולים לדון, ורצנים אלו המתירים גירות כזו, הם מגלים פנים צתורה שלא כהלכה, וכל כוונתם היא למנוא חן צעיני הממשלה והציבור הכללי, וצעוונותינו הרבים גרים כאלו מתרבים יום ויום

ומתערבים בכלל ישראל, ומליתים ח"ו חרון אף ה' בעמו ונחלתו, וגרים אלו גופא עלולים להיות פורה ראש ולענה לעם ישראל בימי פורענות". לפיכך אין כל מניעה מלבטל את אישור הגיור שנתנו אחרי בירור הפרטים. וההיראות שניתנו לבתי הדין האיזוריים ע"י הרה"ר לשעבר (ציוס 28.1.10, הוצא בתיק צג"ן מס' 5079108 סעיף יח, צניגוד מוחלט להו"ד היועה"מ לשיפוט הרבני), שלא לפסול גיורים שנעשו במינהל הגיור, אלא להפנות אליו בלבד, ניתנו לפי בקשת השלטונות ולא עפ"י דין תורה, וצניגוד לדין תורה. וכבר כתב רש"י בסנהדרין ו' צ ד"ה ת"ל, שעל כך כתבה תורה "עמכם בדבר משפט": "...דאין לו לדיין לירא ולמנוע עצמו מן הדין...". ועי' אגרות משה אבהע"ז ח"ג סי' ג וסי' ד.

לעניינינו, אין אנו דנים ומכריעים על מעמדו האישי של הבעל, שאינו לפנינו, אלא על מעמדה ההלכתי של האשה, ולכן פס"ד זה אינו מנוגד להוראת השלטונות בצג"ן.

ד. מקור הסמכות של בתי הדין לגייר קטנים, מפורש בגמ' כתובות יא א' אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת בי"ד דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו, ופרש"י שקטן שאין לו אב ואמו הביאתו להתגייר ה"ז גר ע"י הבי"ד. וכתב הש"ך יו"ד סי' רסח ס"ק טז שה"ה חס בא הקטן בעצמו להתגייר דאע"ג דאין לו דעת שומעין לו דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו. ועי' חידושי הגרש"ש לכתובות סי' יג ובקונטרס השליחות סי' כה ד"ה ועל כן, שביאר דין זה דקטן דלאו בן דעת הוא ואחרים מטבילין אותו "נחשבת הטבילה על שם המטביל, ומשו"ה מהני כונה דידהו" (והגר"א"י בלוך תמה עליו, עי' "אהל אברהם" כתובות עמ' תעב).

למעשה מקובל בבתי הדין לגייר קטנים גם אם באים בעצמם להתגייר או ע"י ההורים המאמלים אע"פ שאינם באים ע"י אחד ההורים הציוולוגיים, וכן פסקו אהיעזר ח"ד סי' מז, ואגרות משה יו"ד ח"א סי' קסב וח"ב סי' קכו וח"ג סי' קד ודברות משה שבת ח"ב סי' סד הערה יא (ודלא כהמנחת יצחק ח"ג סי' לט).

יבשנולד לאב ישראל ואלו נכריה והביא אביו ואמו להתגייר, עי' רמב"ם מלכים פ"ח ה"ח דולד היפת תואר בי"ד מטבילין אותו על דעתם, וכתב הכ"מ כיון דאין ולד זה בן ישראל כלל, דצנך הבא מן הנכרית אינו קרוי צנך. עיי"ש. וכבר נחלקו בזה מטה לוי ח"ב סי' נד ומהר"ם שיק יו"ד סי' רמה ומלמד להועיל ח"ב סי' פב, האם האב הישראלי יכול לגייר את בנו מן הנכרית.

ובשנתגייר בקטנותו עם אמו, לדעת רש"י כתובות יא א' ד"ה הגדילו, מה שאמר רב יוסף הגדילו יכולין למחות הוא בין כשנתגייר הקטן לבדו ובין כשנתגייר עם אחד מהוריו, וכן פסק הרמב"ם מלכים פ"י ה"ג ושו"ע יו"ד סי' רסח סעי' ז.

אמנם בדעת הר"י"ף כתב הרמב"ן במלחמות שבת סוף פ"ט שדינו של רב יוסף הוא רק כשנתגייר עם אביו ואמו, אבל כשטובל על דעת בי"ד אינו יכול למחות כלל שא"כ מה כח בי"ד יפה, וכתב הרמב"ן שפירוש זה אינו מחוור. והריטב"א כתובות שם ומ"מ אסו"ב פ"י"ג ה"ז כתבו שלדעת הר"י"ף נדחו דברי רב

יוסף במסקנה, ואינו יכול למחות כשהגדיל בשום אופן. ועיי' פת"ש יו"ד שם ס"ק ח בשם שו"ת חת"ם יו"ד סי' שיז שכל שנתגיירו עמו אחד מאבותיו אינו יכול למחות, מאחר שזכות גמירה היא לו שלא היו רוצים לגדלו אם לא יהיה גר כמותם, עיי"ש (מה שלא סיך בנידון דידן, שאמו לא נתגיירה כדי לחיות כיהודיה אלא כדי להרשם לנישואין עם בעלה הישראל כחוק, ובודאי היתה מגדלת בנה גם כלי שיתגייר).

ואמרו בגמ' כתובות שם דכיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות. וכתב הי"ש שכתובות פ"א סי' לה שאם כשהגדיל לא גילו לו שנתגייר בקטנותו ויכול למחות ולחזור לסורו, יכול למחות כשיוודע לו הדבר, ואף בהיותו גדול, כיון שמה שלא מחה הוא מפני שלא ידע שיכול למחות. וכן פסקו במנחת יצחק ח"ג סי' לט, ואגרות משה יו"ד ח"א סי' קס"א וקס"ב, ועוד מפוסקי זמנינו שהוציאו ב"גר המתגייר" עמ' 376 ואילך.

בנידון דידן, לפי מה שסיפרה הגב' ש' שבסמוך לגיל 13 עבר ללמוד צב"ס כללי חילוני ולא שמר מצוות ואף ענד תליון עם ללז וקעקע בגופו ללז, גם אם עשו לו טקס "צר מצווה" עם כיפה לראשו, הרי לא גילו לו שנתגייר ע"ד צי"ד ויכול למחות ולחזור לסורו, וא"כ הכיפה שבשם לראשו בטקס הבר מצווה אינו מעיד על כלום, ובודאי יכול למחות כשהגדיל, וכך אמנם עשה כשענד את הללז, שאין זה רק בגדר עובר עבירות אלא מכריז על עלמו שהוא גוי. לפיכך נראה ש"י הוא גוי גמור, ואין לו קדושין צבת ישראל.

ומה שאמר שהיא גם יהודי וגם נוצרי, הרי זו אמונה בשיתוף, והדבר הראשון שמדיעים לגר שבא להתגייר היא עיקרי הדת שהוא ייחוד השם, וכמו שכתב הרמב"ם חסו"ב פ"ד ה"ב, וביאר בהחינוך מצווה ת"ז שייחוד השם היינו כלי שיש שיתוף, ואם אינו מאמין בזה אין כאן ולא היה כאן התחלה של גירות.

ד. כשהורים הביולוגים או המאמנים אינם שומרי מצוות, וממילא ידוע שגם הילד המאומץ אללם לא יוכל לשמור מצוות, בזה פסק הזכר יצחק סי' ב שהגויור הזה של הילד אינו זכות כי אם חובה, ובכגון זה לא אמרו זכין לאדם, וכן פסק צבית יצחק אברהם"ז ח"א סי' כט אות יא, ושרידי אש ח"ב סו"ס ל"א, ושו"ת דעת כהן סי' קמ"ז וסו"ס קמח, וקובץ תשובות למרן הגריש"א סי' קג (ועיי' פד"ר כרך א עמ' 379) (בהרכב שיבז צו מרן), שכתב שצדיעבד דינו ספק גר. וכתב שרידי אש שם שהגירות שהיא חובה לו בטלה ומבוטלת ואינו גר כלל ויבא לידי מכשול שיחשבוהו, וגם הוא יחשוב עלמו, לישראל, ואין לשער ולתאר את רצוי המכשולים שילאו מזה.

אך עיי' החיעזר ח"ג סוף סי' כח שעפ"י דין את הילדים אפשר לגייר, וכן נראה בתשובתו ב"שאלת יצחק" סי' לד, ועיי' אג"מ יו"ד ח"א סי' קנח שיש לחזור ולהטבילו כשיגדיל ללא תידי ספק לגמרי. ועיי' פד"ר כרך א עמ' 379 שהצית יצחק והזכר יצחק דנו רק אם מותר לגיירו לכתחילה משום שאין זו זכות לו אלא חובה, אבל אם צדיעבד כבר גיירו אותו אין לנו הכרעת דעתם, ואנו אין צדינו להכריע שהגירות לא חלה גם צדיעבד, שאפשר שזה גופא הוא זכות לו שנתחייב בתורה ומצוות ונדבק בזרעו של א"א, ועכ"פ לא ילא מידי ספק גר. ועיי' מגדל אופים ח"א סי' לא בארוכה ובשם דעת כהן סי' לו.

ו. כתב הרמב"ם חסו"ב פ"ג הט"ז: ולפי שגיר שלמה נשים ונשאן וכן שמאין גייר ונשא, והדבר ידיע שלא חזרו אלו אלא בשביל דבר, ולא עפ"י צ"ד גיירוס, חשזן הכתוב כאילו הן גויות וצאיסורן עומדין. ועוד שהיכיח כופן על תחילתן שהן עובדות ע"ז שלהן וצנו להן צמות. וכתב צשו"ת חזון נחום סי' ל' דמשמע לכאורה דכיון שעתה חזר, הוכיח סופו על תחילתו וצטל הגרות למפרע, ממילא לא צא מעולם לכלל ישראל. אמנם צגמ' חולין לט ב צמעשה צקיסרי מוכח דהוכיח סופו על תחילתו אינו אלא ספק, ולפי"ו ה"ג צגר שחזר לסורו דהדר לגיותו הוא רק לחומר, אבל לא לקולא, ואס קידש קידושיו קידושין. וצשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סי' קח כתב דל"ל דעבר זמן גדול עד שהתחילו לעבוד ע"ז, כמו צנשי שלמה זמן גדול שמרו התורה ציודען שלא יחזיקו אותן לנשים כשלא ישמרו התורה, ורק אחר זמן גדול תקפה י"ר ע"ז עליהו, עד שלא היה איכפת להן שיגרסוס, ולכן אין זה הוכחה ממש לצטל גירותו, אלא חשיב דברים שצלב אע"פ שלפי האומדנא הוא הוכחה אף שעבר זמן גדול גם על תחילתן שלא קצבו המלוות עלייהי אלא אמרו צפיהם לרמות בעליהן ואת הצ"ד, דלצטל הגרות צעינן אומדנא ברורה כאנן סהדי שזה ליכא בעבר זמן גדול, אלא השערות. ועי' שו"ת יד רא"ס סי' י' כשמלכתחילה התכוין לרמות ואח"כ שב לסורו.

וצנידון דידן, גם אס לא היה זה גיור ע"ד צ"ד מדין זכין, נראה שלפי האגרות משה הנ"ל, הגיור צטל מעיקרא, כיון שכבר צגיל 14 יש עדות שענד לצב והכריז על עצמו שהוא נולרי, ולא המתין זמן רב עד שחזר לסורו.

ז. כתב הרא"ש ע"ז פ"ב סי' ד דישראל שאומר על עצמו שהוא עובד כוכבים, ודאי כופר צעיקר הוא וכו' ודאי כשאומר עובד כוכבים הוא הודה לדתס וקצב עליו אלוה שלהן, ויהרג ואל יעבור, וכן פסק צשו"ע יו"ד סי' קצו סעי' ב (ועי' פסקים וכתבים להגרי"א הרלוג אצהע"ז ח"ג עמ' תתקלח). והנה צרמב"ם תשובה פ"ג ה"ט כתב דהמשומד לכל התורה כגון החוזר לדתי הגויים וכו', והשיג עליו הרא"ד: ומי שחזר לדתי הגויים הנה הוא מודה צישו והרי הוא מין, וציאר הכ"מ דכוונתו להקשית איך קראו הרמב"ם משומד. ותירן שהרמב"ם מיירי צשאר גויים שאינם מאמינים צישו. ועוד תירן שהחוזר לדת הנולרים שני שמות רעים נקראו לו מין ומשומד. ועוד י"ל שאס חוזר לדתס נקרא משומד אע"פ שלא יאמין צדתס אלא שחזר לדתס כדי שלא להיות שפל ונרדף כישראל. עיי"ש.

ח. פסק הרמב"ם ע"ז פ"ב ה"ה: ישראל שעבד ע"ז הרי הוא כגוי לכל דבריו ואינו כישראל שעבר על עצירה שיש צה סקילה, ומשומד לע"ז ה"ה משומד לכל התורה כולה. ומקורו מגמ' חולין ה' א. וכתב צארבעה טירי אצן, הוצא צספר הליקוטס לרמב"ם מהד' פרנקל, דמה שכפל דבריו הוא לומר דמשומד לע"ז ה"ה משומד לכל התורה כולה, לומר שלקולא אינוט כגוי רק כמו משומד וקידושיו קידושין, וכמו שפסק בהלכות אישות פ"ד הט"ו ושו"ע סי' מד סעי' ט: ישראל מומר שקידש קידושיו קידושין גמורים ולריכה ממנו גט. ומקורו ציצמות מזו צ ובכורות ל' ב. אמנם צאצן האזל נז"מ פ"ה ה"ג אות ג כתב צדעת הרמב"ם דמה דעשאוס כגויים גמורים היינו לגמרי לכל דבר, וכן משמע ממה שכתב עעשאוס כעכו"ס

לכל דצריהם, שהוסיף כאן ביאור על לשון הגמ' דלא מזכר רק כגויים גמורים. ומדייק באופן האזל בדעת הרמב"ם שהוא מדאורייתא ולא מתקנת חכמים, אלא דמעיקר דינא כיון שאינו מקבל את התורה ואינו שומר אותה כלל אינו כישראל, דכל מקום שדברה תורה מישראל הוא במקצלי התורה ושימרים בכללות, וזהו מה דאמרו בגמ' מכס פרט למומר, דמומר אינו כישראל כלל, אלא דמ"מ חובות ישראל לא נתבטלו ממנו, דאטו בצביל שהמיר מותר לו לעבור עבירות? לכן פסק הרמב"ם להדיא שקידושיו קידושין, דאפילו נימא דאסור בקדושין כמו גוי, כיון דלא ילא מכלל עם ישראל ואינו לריך גירות ויבילה לכן שפיר תפסי קידושי מומר, דאין אפשרות לישראל לחזור להיות כגוי לקולא, עיי"ש.

ועיי' אול"ה פ' סי' מד עמ' 236 בשם הרצה גאוניס וראשונים דס"ל כהרמב"ם דתפסי קידושי מומר, ושם עמ' 238 בשם הרצה אחרונים שפסקו כן. ועיי' שבת הלוי ח"ד סי' קעב.

אמנם הטור שם הביא בשם י"א, והוא בעיטור אות ק קדושין החלק השני (דף עח ע"א) בשם השו"ת לקמאי, דמחלל שבת צפרהסיה כגוי הוא ואין קידושיו קדושין, דמשום שחילל את השבת אינו כישראל, שנאמר ביני וביני בני ישראל, כל המשמר שבת נקרא ישראל, ותניא בחולין ה' א' מקצלים קרבנות מפושעי ישראל חוץ מן המומר לנסך יין ולחלל שבתות צפרהסיה. וכ"כ במאירי יצמות סוף פ"ק בשם מקל"ת מרבתיו בדעת לישנא דתר"א דשמואל דלא חיישינן לקדושי בני עשרת השבטים, דלא זז משם עד שעשאו כגויים גמורים, דכל משומד בזה"ז גוי גמור הוא ואין חוששין לקדושיו, וכן הזכירו סברא זו קלת חכמי אשכנז לענין חליצה כשהבעל המת היה מומר דאינה זקוקה לו. ע"כ במאירי. ועיי' שו"ת רש"י סי' קסט. וכן דייק התשב"ץ ח"ג סי' מג בשם הרמ"ך, וב"ש סי' קמ"א ס"ק מז, וגליון רעק"א יו"ד סי' צ סעי' ה, בדברי הרמב"ם גירושין פ"ג הט"ו דמומר כגוי שאינו צן ברית (ועיי' שו"ת רעק"א מהד' המאור כרך ה' תשובות ופסקי צ"ד סי' א', וביאור הגר"ח"ק למס' כותים פ"א ה"א מטבר ס"ק ד). ובהגהות מרדכי יצמית סי' קז כתב בשם רבינו שמשון דמומר לאו אחיו מיקרי, ומה שקדושיו קדושין זוהי חומרא בעלמא דחיישינן שמא הרהר האי עתא שקידש בתשובה. וכ"כ בשו"ת רדב"ז ח"א סי' שנא. ועיי' משפט לדק ח"ג סי' ה דמי שהמיר הדת מכל וכל לדת עכו"ם מהלון ולא באונס ועובר על כל חייבי כריתות ומיתות צ"ד, י"ל דכו"ע יודו לכפרת הי"א שבעיטור. ועיי' מהרשד"ם סי' י, הביאו הגט פשוט סי' קכג ס"ק ז, דאע"פ שהטור כתב על דעת הי"א דלא נהירא, מ"מ כיון שהביאה צטור נראה דאינה סברא צטילה כדעת צ"ש במקום צ"ה, ומה שאמרו בגמ' שקדושיו קדושין זה דוקא במומר לחטא אחד כמו עכן, ועוד כתב דנראה שאפילו לדעת הרמב"ם דמשומד קדושיו קדושין אין ר"ל שהם קדושין ודאין מן התורה והבא עליה חייב סקילה או חנק, אלא ר"ל שהם קדושי ספק, דרק להלכריכה גט לצד הוי קדושין. וכ"כ בבאר היטב סי' מד ס"ק ז בשם מהר"י מינץ סי' יב שכן משמע מרביתו טוביה (בהגמ"ר הג"ל), ואו"י הלכות יצום סי' תרד, ורי"א"ז ומהר"ח א"י, ומחנה חיים ח"ב סי' כג, וידיו של משה קדושין סי' טו, לפני משה ח"ב סי' לה, ושו"ת מהרש"ם ח"ב סי' קי וקיא, ואבני אפוד סי' טו, ואהל משה (לווי"ג) ח"ב סי' קכג, ושרידי אש ח"ג

סי' כה. ועיי' דיבצ מישרים ח"א סי' סה.

ובשו"ת הרשב"א ח"א סי' אלף קסב, ובמיוחסות לרמב"ן סי' קמב, הקשה דהל"א יש כאן עיגון שאי אפשר לכופו לגרש, מדוע לא חשו חכמים לתקנת עגונות שלא יהיו קדושי קדושין, כמו שהפקיעו חכמים קדושין בתלוה וקידש ביצמות קי"א, ותירץ דהתם היינו טעמא משום דעיקר הקדושין היו שלא ברטון חכמים. ה"א בעלמא לא. והוסיף בשו"ת הרשב"א ס: ומה שאמרת שכל שמקדש אומר כדמו"י וזה ילא מכלל דת משה וישראל, הקידושין בעלמא כדמו"י היו, ואפילו גר שנתגייר וחזר לכורו אס קידש קדושי קידושין, שאין משגיחין במקדש אס תס יאס רשע ואס ראוי לצוא בקהל אס לאו, אלא צגוף הקידושין או שנעשי כדרך שבני אדם מקדשין שלא באונס, ובלבד שלא יהיו מאיסורי ערוה החמורה כחייבי מיתות וכחייבי כריתות, דה"א איסורי לחוין תפסי צהו קידושי ולא מפקעינן להו בדאמר כדמו"י, דכל ממילא כדמו"י הוא דמקדש, דה"א כל מקדש אדעתא דרצנן מקדש. ובאמת כל שהאשה יכולה לצרוח ממנו ואלא תתייחס עמו פן תוליד צן פרוין מחוייבת היא לצרוח מפניו כצורה מפני הנחש וצת ישראל אסורה בחיתונו, וקרוב הדבר להיות זה כמ"ד פן יסיר לרצות כל המכירין, ומיהו בשקידש קידושי קידושין. ע"כ.

ובאם האשה לא ידעה שהוא מומר והוא מקום עיגון, כגון שמיד אחר הנישואין לקח את הכל מידה וצרח לו, ויש לו אשה נכרית במקומו, אס בטלו הקדושין משום טעות, עיי' שו"ת נוצי"ת אבה"ע"ו סי' פ שכן היה מעשה בצר"ח שנער מווערצוי צס שלמה נשא אשה אלמנה בצר"ח צחזקת שהוא יהודי, ועתה נודע הדבר שהוא מומר זה כמה שנים ויש לו אשה נכרית צווערצוי, ורלה אצ"ד אסאד לומר שיתבטלי הקדושין משום טעות, כתב הנו"צ: ישתקע הדבר וח"ו להתיר, ואיפכא אני אומר שאפילו לדעת הי"א שמומר אין קדושי קדושין ולא חייב שמא הרהר צתשובה, היינו צמומר שהוא מומר לפנינו ואינו מחזיק צדת יהודית וגם צשעת הקדושין אומר צפומצי שהוא מומר, וצזה צובר הי"א דלא חיישינן שמא צרגע זה צשעת הקדושין הרהר צתשובה, דמהי תיתי לומר כן, וגם צזה לא קיי"ל כהי"א, והלכה רווחת צישראל מומר שקדש קדושי קדושין וכ"ו גם כשאומר צשעת קדושין כדמו"י, ואף אס לא ידעה שהיא מימר אין זה קדושי טעות, וראיה מאיס שקידש אשה שהיתה עליו צח"ל דלריך לגרשה צגט, ק"ו באשה דצכל דהו ניחא לה, וצאיסור שיש היתר לאיסורו וצמא צידיה צכל רגע, דהיינו ציאת מומר צישראלית, אפילו למאן דאוסר ציאתו הרי צמא צידיה לצוצ צתשובה, פשיטא דלא אמרינן שיוחשב קידושי טעות. עיי"ש. אמנם עיי' הר צבי אבה"ע"ו סי' נט שאס נמלא הצעל עצמו מומר ודאי הוא שלא קדשה עצמה אדעתא דהכי, וכן כתב צאגרות משה אבה"ע"ו ח"ד סי' פג אות צ.

אלא צצנידון דידין לא היתה לה טעות לפני החופה צנושא יהדותו, שהרי הלהירה שהסכימה להנשא לו אפילו אס הוא נוצרי.

ט. אס תוכיח ש' ש' רכס כרטיס טיסה לחו"ל עוד לפני החופה כדי לנסוע למחרת החופה, והנטיעה לא היתה פתאימית אלא מתוכננת מראש, וצנוסף היא תוכיח ש' ואמו גנצו את המתנות שקצלו להתוכה (רוב

רובן של המתנות ניתנו ע"י קרובי ונכרי ש', זאת בצירוף הצריחה לחי"ל מהוי"ס אומדנא שתיכנן את מעשיו, יח"כ אומדנא ברורה ומוחלטת היא שדעתא דהכי שלא יהיה לה צעל אפילו לא ליום אחד, לא נתקדשה.

ואף שאמרו בגמ' צ"ק קי צ טז למיתב טן דו, ואין טעות של האשה בצעל מצטלת הקדושין, זה דוקא כשיכולה להיות אתו אפילו בדוחק ובקושי, אבל כשהצעל תיכנן לצרוח מיד אחר החופה, אדעתא דהכי ידאי לא הסכימה.

י. עיי' אגרות משה אבהע"ז ח"ד סו' לצ שאס היו החלפת טבעות בקדושין של רצ אמייתו אין הקדושין בטלים אם כי יש איסור בדבר לעשות כן.

יא. בגמ' גיטין כ ב: היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליה והרי היא יולאה מתחת ידה, מי אמרינן אקנויי אקניתא ליה או דלמא לא ידעה לאקנויי. ובמסקנא אמרו שמגורשת. ופירש בתוס' רי"ד משום שידעה להקנות. אבל בחי' הרשב"א כתב משום שחכמים הקטוהו לצעל. והרמב"ם גירושין פ"ד ה"ה ושו"ע אבהע"ז סו' קכד סע"י ז פסקו שמגורשת כשאומרת שנתנתו לו. ולא נתבאר אם כוונתם דוקא באופן זה, או שאפילו בסתם אנו אומרים שנתנה לו. ועיי' מאירי שם שאס אנו רואים הטבלא ביד האשה עם הגט אנו אומרים שמן הסתם היא נתנה לו את הטבלא והוא החזיר לה, ולהלן במאירי שם כתב שמדובר באשה שידעת להקנות כמו אותו זקן שדברו עליו בגמ' גיטין סס. ועיי' פר"ח בשו"ע שם שמהרש"ך כתב בדעת הרמב"ם כהרשב"א שלא משום ההקנאה שלה אנו אומרים שמגורשת אלא משום שחכמים הקטוהו לצעל, אך שאר פוסקים חולקים וסוברים שחכמים לא הקנו לצעל באופן כזה, ומגורשת משום שידעת להקנות ומקנה הקנאה גמורה. וכתב בתו"ג חדושים ס"ק יט שלהלכה אנו אומרים שידעת להקנות לצעל אע"פ שידעת שיחזיר לה, אבל אם ידוע שלא הקנתה לו אינה מגורשת שאין אומרים בזה שחכמים הקטוהו לו.

יב. ביחור ספק הגמ' אם ידעה לאקנויי, נאמרו שני פירושים: רש"י פירש שמא לא גמרה ומקנייה דבר שאין בלבה לתת מתנה גמורה, ולא גירשה אלא בשלה. כלומר שאין כאן שאלה של חוסר ידיעה או חוסר הבנה בדבר שעימד להחזיר לה, אלא חסרון של גמירות דעת, שאינה גומרת בדעתה להקנות לו ומתכוונת לתת לו רק לפי שעה. ולפ"י מסקנת הגמ' היא שמגורשת מכיון שכן גמרה בדעתה להקנות לצעל. אבל תוס' פירשו שהשאלה היא שמא לא ידעה לאקנויי בדבר שהוא מחזיר לה ולא גמרה ומקנייה ליה אלא בתורת שאלה משאלתו. כלומר שאנו חוששים לחסרון ידיעה או חסרון הבנה, שסבורה שדבר שעימד להחזיר לה אין זו הקנאה אלא שאלה, ולפ"י מסקנת הגמ' היא שמגורשת מכיון שאנו אומרים שכן יודעת ומצינה שרביכה להקנותו בקנין גמור.

והנה לענין קדושין פסק הרא"ש בשו"ת כלל לה, והוצא ברמ"א בשו"ע אבהע"ז סו' כט סע"י א: אשה שנתנה מתנה לאחר ע"מ להחזיר לה לאחר לי יום כדי לקדשה בה בתוך לי יום, ונתן לה תוך לי לקדושין, הוי מקודשת. וכתב המקנה שם שזה דוקא אם היה התנאי שתחזיר עד שלושים יום, אבל אם נתנה לו

האשה הטבעת צמתנה ע"מ להחזיר לשם קדושין, אינה מקודשת כיון שאם לא יקדשה תצטל המתנה, נמלא שלא נתן לה כלום, שבין כך ובין כך שלה הוא, ואינו דומה לקדשה בגזל שלה שאמרו בקדושין יג א' שאם שידכו ביניהם מקודשת, מכיון שבגזל שלה אנו אומרים שמתמא מחלה לו והקנתה לו צמתנה גמורה אפילו אם לא יקדשה כיון שרואה להתקדש לו, אבל כאן כיון שאומרת ע"מ להחזיר לה לשם קדושין הרי התנתה בפירוש שאם לא יקדשה תצטל המתנה. וכן הכריע להלכה ערוך השלחן שם בע"ט, ואהל משה (להר"ח ריוזמן) יו"ד סי' ו' אות א'. אמנם הקהלות יעקב לנתה"מ שם כתב שאף צמתנה ע"מ להחזיר כדי לקדשה באותה טבעת מקודשת, דדמי לאומר הנני נותן לך חפץ זה צמתנה ע"מ שתקנה ממני חיוה חפץ אחר בחפץ זה שנתתי לך, דודאי מהני, כמו בגט שהאשה נותנת לצעל הניר צמתנה שיכתוב עליו הגט ויחזור ויתן לה ויהיה שלה, שהאשה ידעה לאקטוויי צכה"ג כמצואר בגמ' גיטין כ ב. ומ"מ כשלא הקנתה לצעל, אינה מגורשת. ע"כ.

והמדברי המקנה שהמקדש בגזל שלה מקודשת היינו משום שאנו אומרים שהואיל ושדכו ביניהם ויחלה להתקדש לו גמרה דדעתה להקנות לו החפץ בהקנאה צלתי תלויה, משמע מדבריו שההקנאה היא עוד קודם שמסר לה החפץ לשם קדושין, שאם נאמר שההקנאה נעשית רק בצעה שנותן לה לשם קדושין יהיא שותקת, לכאורה אין לך אומדנא גדולה מזה שהסכמתה לקדושין בחפץ זה וההסכמה שיקנה את החפץ הוא רק משום שמקבלת את החפץ בחזרה בקדושין, וה"ז כאילו התנתה צמפירש שמקנה לו ע"מ שיחזור ויקדשה בו, וא"כ מה הנפ"מ בין תנאי מפורש לקדשה בגזל, וע"י כתב סופר גיטין שם שעמד בזה. אלא ודאי כוונת המקנה היא שהסכמתה להקנות לו את החפץ היא עוד קודם הנתונה, ויתכן עפ"י מה שכתב בשערי ישר ש"ה פ"ב שאע"פ שאין אדם מקנה חפץ שאינו צרשותו, כאן קונה המקדש את הטבעת לא מטעם הקנאת האשה אלא שכיון שהיא מתרלית לו שיקנה יכול לקנות כמו שקונים דבר שיש בו יחוש בעליס והפקר. אך ע"י אחיעזר ח"א סי' כה אות טו שבצ"כ כל ענין הקנין מתחיל רק כשהגיע החפץ לידה וקבלה לשם קדושין, והקשה א"כ איך הקנתה לו וצמה זכה המקדש, ותירץ שכיון שקבלה צשתיקה אחרי שידכו ביניהם הרי זו הודאה מזידה ונקנה לו מלד קנין אודיתא. אך לפי"ז ל"ב מדוע אין זה בהקנאה ע"מ להחזיר בקדושין, שהרי באותה שעה צרור שהסכמתה תלויה בקבלת החפץ בחזרה).

ובנידון דידן שאמה של ש' מספרת שנתנה ל"י את הטבעות שקנתה בכספה לאורך הטקס בחופה שיענדו את הטבעות אחד לשני, וישלם לה אח"כ, אלא שלא ידעה שאריכה להקנות לו את הטבעת, כיון שמכרה לו את הטבעות בהקפה בודאי זכה בהם כדי לקדש את בתה.

אלא שלוקח בהקפה צטרס ששילם כל דמי המקח, אם קנה החפץ, ע"י רמב"ם יסוה"ת פ"ה הי"א: ויש דברים אחרים שהם בכלל חילול השם, והוא שיעשה אדם גדול צתורה ומפורסם צחסידות דברים שהצריית מרננות אחריו צשבילן, ואע"פ שאינם עצירות, ה"ז חילול את השם. כגון שלוקח ואינו נותן דמי הלקח לאלתר, והוא שיש לו ונמלאו המוכרין תוצעין והוא מקיפן. מצואר שהלוקח בהקפה אינו עושה עצירה

אלא שבאדם גדול נחשב חיובו ה'. משמע שהלוקח בהקפה נחשב הלקח כשלו ואינו נחשב גזלן אע"פ שהמוכר תוצעו. אמנם ברמב"ם מכירה פ"ה ה"א וכו' ע"י ק"ל סעי' י כתב: המוכר שדה להצירו באלף זוז וכתן לו מקלת הדמים והיה יולא ונכנס ותוצע שאר הדמים, אפילו לא נשאר לו אלא זוז אחד, לא קנה הלוקח את כולה אע"פ שכתב השטר או החזיק. וכתב בהגר"א ס"ק יב בליקוט דדעת הרמב"ם דלא קנה כלל אף נגד מעותיו, ותיכף כתבטל כל המקח אף בלא חזרה, ולמד כן ממ"ש בגמ' ב"מ ע"ז ב לא קני משמע לגמרי, וכן זוזא כוזי דמי ולא קנה. אבל דעת הרא"ש פ"ו ס"י ז שקנה כנגד מעותיו, עיי"ש בהגר"א. ועיי' נתיב"מ ס"י ק"ל ס"ק ז וס"י ק"ל ס"ק ג, והגהות רעק"א יו"ד ס"י קע"ד על ס"ך ס"ק ג דיכול המוכר לבטל חלק המקח שעדיין לא נשתלם, ועיי' מ"ב ס"י תנ"ד ס"ק טו. וכתב בתורת גיטין ס"י קב ס"ק ה שאם הצעל גירש את אשתו ועדיין לא שילם מחירו לסופר לא תינשא האשה בגט זה שמא יהיה הסופר עייל ונפיק אזוי ביום המיועד לפרעון ויתבטל המקח, ויהיה הגט פסול. והקשה בגט מקושר הוצא בפת"ש ס"י קב ס"ק ו, דהא התם הוי הסופר מוכר מפני רעתה, שהרי אין לו לסופר מה לעשות בגט זה ואינו לריד לו, וא"כ הרי אין הסופר יכול לחזור בו כלל, ויכולה האשה להנשא בו תיכף ומיד. אמנם התירת גיטין לשיטתו בנתיב"מ כאן דאם לא שילם יכול לבטל המקח אפילו במוכר מפני רעתה.

יב. נראה ברור שכוונת י' כשחזר על דברי הרב "כדמו"י" לא היה לצו עמו בכוונה לדמו"י, שהרי נכנס לחיפה ללא הטלית והכיפה מתוך הכרזה שהוא אינו יהודי, ועיי' תשובת הנובי"ת ס"י פ שהוצאה לעיל.

יג. כתב ה"י ס"י מב בשם תשובת מהר"ם: "ואין טוב להחמיר - וליתן לה גט, כשהיא מותרת בלא גט - פן יתן המקדש כתף סוררת כדי לעגנה, ונמצאת זו העלובה כל ימיה עגונה". וכעיי"ז בכה"ג ס"י כז בהגה"ט אות כג בשם משאת בנימין ס"י קו, הוצא ב"קובץ תשובות" להגר"ש אלישיב, ח"ב ס"י עט. וכשטעם ההיתר הוא משום שלהלכה הצעל גוי, יש טעם נוסף שלא להחמיר ולהלריך גט, כמו שכתב באגרות משה אבה"ע"ז ח"ג ס"י ג: פשוט שאסור להחמיר ליתן גט, שהרי זה יהיה כעדות מהרב שסידר הגט שהוא גר ויולא מזה תקלה שישא אשה אחרת יהודית, לכן אין גס להחמיר, ויש להתירה בלא גט, אבל רק לישראלים דלכנהניס נאסרה בזה שנצעלה לעכו"ם שפוסלה מן הכהונה. ע"כ.

וה"ה בנידון דידן שכפי שנתבאר הצעל מעולם לא נתגייר כהלכה, וקידושיו לא היו קידושין, ואף לולי זאת, יש בנידון זה כמה חששות על הקדושין (שהרי חזר לסורו להיות גוי, וישראל מומר שקידש י"ם שאין קידושיו קידושין, ואף לסוברים שקידושיו קידושין י"ם שאינו אלא מדרבנן, ויש מהפוסקים שכתבו שניתן ללרף דעתם לבטל הקדושין, ועוד, ספק שהטבעת לא היתה שלו, וחשש נוסף על כשרות העד השני שלא ברור מי היה), יש להתיר את האשה לעלמא, ואין להחמיר ולבקש עצורה גט, וכמו שכתבו הפוסקים הנ"ל.

יד. כתב בתשב"ץ ח"ג סוף ס"י קעח: ואם כתב לה מאתיים והיתה בעולה ורלה ליוזק בנכסיו, כבר אמרו בכתובות נד ב א"ס רלה להוסיף לה אפילו מאה מנה מוסיף, ולכתוב לבעולה בתולתא כרנן הצעל, לא

חיישינן צכהא למיחזי כשיקרא. וכן פסק ביד דוד אישות פ"י ח"ג דט"ו אות לח (הוצא צפד"ר כרך יד עמ' 189). וכן באגרות משה או"ח ח"ד סי' קיח ואצהע"ז סי' קא דמאחר שהחתן יחתום על הכתובה הרי הסכים לכתיבת כתובה ושוב ליכא קפידא ומחוייב בכתובת כתולה אף אם באמת אינה כתולה אם לא הטעתה אותו, מאחר דרלה להתחייב בכתובת כתולה לא גרע מתוספת כתובה. ועיי' יד אהרן סי' סו הגה"ט אות טז, ואצני אפוד שם אות ז, ושצט בנימין סי' רעג, שיש מחמירים בזה שאין לכתוב בתולתא אפילו ברצון הבעל. ועיי' מנחת יצחק ח"ב סי' קיא בצעולת עלמו שרלה לכתוב לה מאתיים מ"מ לא יכתוב לה בתולתא ובתולייכי.

אלא שכבר כתב באגרות משה או"ח שם דאם יש חשש מכשול לכהנים שלא ידעו שהיא פסולה לכהונה אם תתאלמן, אין לכתוב בתולתא כדי לא להציא לידי מכשול. ועיי' קובץ "שאלים בתשובה" סי' כה מה שכתב ע"ז הגר"ח"פ שיינברג ז"ל. לפיכך בנידון דידן שהיא צעולת נכרי ופסולה לכהונה, ודאי לא טוב עשה הרב המקדש שכתב לה בתולתא.

טו. הלהרת אצרות המתירה למעוברת להנשא למי שמלהיר אצרות על העובר, מקורה באחרונים שהציא הבאר היטב בשו"ע אצהע"ז סי' יג ס"ק יז דאם הוא והיא מודים שזינתה עמו וממנו נתעברה, תי אין חוששין שמה זינתה עם אחר ואין כאן חשש דלמעכר חלבה.

אלא שיש לדון האם בנוסף להיות להינשא זל"ז יש לו גם נאמנות של "יכיר" לענין איסור יהיתר, שהרי לא הוחזק כאציו עד שצא לפנינו, עיי' פס"ד ירושלים כרך א' יהדות עמ' נ וכרך ה עמ' רלד וכרך ו עמ' רנב מקל"ה"ח סי' רעז ס"ק ב ושו"ת רעק"א סי' קי שדנו בזה בדעת הרמב"ם נחלות פ"ב הי"ד ישו"ע שם סעי' יב שאפילו אמר האב על מי שלא הוחזק בנו כלל בני הוא ובכוריו הוא נאמן. ועיי' ש"ס ש"ב פ"כ שאפילו מסתמך על דברי האשה נאמן מדין יכיר, וכמ"ש הב"ש סי' ו ס"ק כז. אך בחזו"א אצהע"ז סי' נט אות כח כתב שגם לרמב"ם אין זו נאמנות של יכיר אלא רק לענין ירושה, אבל להכשיר ולפסול אינו נאמן אלא בידוע שהוא בני. וכ"כ באצני עזרי יצוס פ"ג הי"ד עפ"י מ"מ אסו"ב פט"ו הי"א.

ועיי' דברי יוסף אצהע"ז ח"א סי' יג שהוכיח שהנאמנות מדין יכיר הוא רק על בנו מאשתו נשואה ולא מפנויה, עיי"ש.

ועוד יש לדון בזה שכל עוד היא מעוברת לא מועיל כלל יכיר שלו, וכמ"ש הרעק"א בגליין השו"ע חו"מ סי' רמז סי' יב ושו"ת רעק"א סי' קכח הוצא צפת"ש אצהע"ז סי' ד ס"ק לז, והציא ראיה מהרא"ש ב"ב פ"ה סי' כה. וכ"כ שו"ת חת"ס אצהע"ז סי' עו, ושו"ת משיב דבר ח"ג סי' ח, ומכתבי תורה סי' קפז (ועיי' דברי חיים נחלות סי' ד מצן המחבר שתמה מדוע לענין פסול נאמן האב אף על העובר, עיי' קדושין עה ב ושו"ע סי' ד סעי' כטו). ועיי' פס"ד ירושלים כרך ד עמ' שלד.

ומכיון שהלהרהר זו אינה מחדשת דינים אלא רק כדי להתיר להם להנשא זל"ז, אינה לריכה להיעשות דוקא בצית דין, ודי לה שנעשית בפני מי שמוסמך לכך לקבל הלהרות כאלה. וכן הורה לי מרן הגר"ש אלישיב

ז"ל (ביום יג תשרי תשס"ו), שאין לריך פסק "ב"ד" לזה, והעיקר שההלכה תהיה רליגיוזית, וכשמתחייב בחיובי חב לבנו מוכח שמלהיר כן ברליגיוזית.

טז. כתב בשו"ת הרא"ש כלל פב סי' א', הוצא ברמ"א בשו"ע סי' קנו סעי' ט, דפנויה המיוחדת לאיש, כגון שמלויה תדיר בציתו, חס ילדה תוליס את הולד באותו האיש, דרו"ב אחריו, דבזונה המיוחדת לי לא חיישינן למדאפקרה כיון דרגיל אללה תמיד, הלכך שדינן רו"ב בתר דידיה, ומקורו מההוא ארוס יארוסתו דמשו"ה מהני הודאתו ולא חיישינן למדאפקרה, היינו משום דבא עליה ביאות הרבה, והן דברי תוס' דשמעתין. וכתב הנוצרי"ת סי' כז: גם היתר דמיוחדת שכתב הרא"ש בתשובה אין הטעם שאין חושדין אותה שנבעלה גם לאחרים, דודאי חושדין אותה, כיון שאינה אשתו, אלא הטעם משום כיון שהיא רגילה אללו כמו איש ואשתו תולין רו"ב בו ותולין הבן בו. ע"כ. ועי' כנסת ישראל וילנא עמ' קעב צביאיר הנו"ב. לפי"ז בנידון דידן שהורי ש' הכניסו את י' לביתם למשך חדשיים כמה חדשים לפני שנישאו, נמלא שבאותם החדשיים היתה ש' מיוחדת לי', ורו"ב אחריו.

יז. במשנה קדושין סט א אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי, ובגמ' עד א מאי בדוקי, אילימא שבדקין את אמו ואומרת לכשר נבעלתי נאמנת, כמאן כר"ג, תנינא חדא זימנא וכו', חדא להכשיר בה וחדא להכשיר בצתה, הניחא למ"ד לדברי המכשיר בה פוסל בצתה, אלא למ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בצתה, אבא שאול מאי אתא לאשמועינן, דאבא שאול עדיפא מדר"ג וכו', אמר רבא הלכה כאבא שאול.

וכתבו בתוס' כתובות כו ב ד"ה אן צס ר"י, דחזקה האם מהניא לבן כדאמרינן לדברי המכשיר בה מכשיר בצתה, ואפילו מאן דפסל בצתה היינו משום דמעלה עשו גבי זנות. ולפי"ז הנאמנות של האם להכשיר את צתה כשאומרת לכשר נבעלתי היא מכח חזקה כשרות של האם, אמנס הרא"ש כתובות ט א ומ"מ אסו"ב פי"ח הי"ג כתבו שטעם הנאמנות של האמא להכשיר את צתה אינו מטעם חזקה אלא משום שטוענת צרי, וצרי שלה מועיל כעד אחד. וכ"כ פנ"י כתובות כו א בדעת רש"י.

וכתב בשערי ישר ש"ב פ"ו בדעת התוס' שהוא מטעם חזקה, שמ"מ חזקה האם מהניא לבת גם באופן שהספק אינו נוגע לאם כלל, כגון שהאם פסולה לכהונה בין כך אלא שאנו מסופקים שמה נבעלה לנתין או לממזר והוולד פסול לקהל, ואעפ"כ דניס להכשיר את הבת מכח חזקה האם, ואנו אימריס שלבת עלמה יש חזקה כשרות. אך בהפלאה כתובות כו ב כתב שאין דניס חזקה על הבת אם אין דניס אותה על האם, וכ"כ בדו"ה רעק"א כתובות יג ב ובשו"ת סי' קו. ועי' חזו"א אבהע"ז סי' א אות יג דדוקא לאם נתנו נאמנות ולא לשאר ע"א, ועי' חזו"א שם סי' ב אות כה שביאר צענין אחר.

והנה פסק הרמב"ם אסו"ב פט"ו הי"ט ושו"ע סי' ד סעי' כט דהאם נאמנת לומר שנתעברה מנכרי. ועי' בהגהות רעק"א לרמב"ם (פרנקל) שם שתמה, והיינו כנ"ל שלפי רעק"א וההפלאה בדעת תוס' אין מקום להכשיר את הבן על פי צדיקת האם, כיון שאין דניס בה חזקה להכשירה לכהונה. וכ"כ בשו"ת כתב סופר אבהע"ז סי' ב אות א עפ"י לשון הרמב"ם אסו"ב פט"ו הי"א שדוקא כשאומרת לכשר נבעלתי וישראל הוא

נאמנת להכשירו, אבל אם אומרת לעכו"ם נבעלתי אינה נאמנת. וכ"כ החזו"א אצהע"ז סי' א' סוף אות יד
 צדעת רש"י ותוס' ורשב"א וכו', בין שרוב ישראלים הם ובין שרוב נכריים הם. אמנם לדעת הר"ש והמ"מ
 שטעם הנאמנות של האם הוא מדין צרי, וכן לפי השערי ישר צדעת התוס', נאמנת האם להכשיר את בתה
 לקהל או מדין צרי, כהר"ש, או גם מדין חזקה לפי תוס', אע"פ שאין דנים אללה חזקה.

יח. כתב צו"ע סי' קמ סעי' יא: מומר השולח גט לאשתו מלצד שיציעוהו ויקבל חרם וכל חלות התורה
 שלא יבטל לא את הגט ולא את השליחות, יעשו תיקון אחר והוא שכשימסור הגט לשליח יאמר לו זכה בגט
 זה לאשתי וכו'. וברמ"א סי' קמא סעי' נט: י"א דמומר אינו יכול לעשות שליח להוליד גט לאשתו דחיישין
 שמא יבטלנו, ואף אם מקבל עליו בחרם ובצדעה שלא לבטל ולא מהני דחיישין שמא יעבור על צדעתו.
 וי"א דהמומר עושה שליח תחילה שליח לקבלה ואומר לשליח זכי בגט זה לאשתי וכו'. ועי' פסקי מהר"א
 סי' מב: שמעתי בשם מהרי"ל ז"ל דאסור לעשות גט להולכה כשמומרה, משום דודאי מצטל שליח
 כשישמע דלריך לקבל שלא לבטל. ועי' ברכת המים סג"ש אות נ ס"ק א' שאם עשה המומר שליח להולכה
 בלצד לא יגרש בו אף במקום עיגון, ועי' צו"ע סי' קיד, ודברי מלכיאל ח"א סי' פח אות כא, ועזרת
 כהן סי' סו.

והנה בכפתור ופרח פ"י הביא בשם זק"ל שמומרה לע"ז אינו יכול לעשות שליח להולכה, דלאו צר שליחות
 הוא, וממקום שמרצה שליחות מפרש בגיטין כג' א' מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית וכו', וכל
 מקום שהיא מרצה ממומרה לומר בו נקרא אחיך אינו מרצה כי אם ממומרה אוכל נצלות לתיאבון וכו', מכל
 אלה יש הוכחה שהם כגוי ולריכה גט מידו לידה או ליד שלוחה, כי היכי דגוי שקדש בזה"ז דאמר ביצמות
 טו ב' דחוששין לקדושיה שמא ישראל הוא, ע"כ אינו ר"ל ע"י שלוחו יתן גט, שהרי אין שליחות לגוי לכ"ע,
 וכו'. שוב מלאתי ברבינו יחיאל ז"ל: ובמקום שא"א בשליחות להולכה כגון צמומרה, אין מדקדקין כ"כ
 בשליחות לקבלה היכא שהיא גדולה בשנים וסמכין לחזקה שהביאה סימנין. ע"כ צמומרה ס"ל דאין
 מיעיל שליחות להולכה. ע"כ בכפתור ופרח, והוצא בגט פשוט סי' קכג ס"ק ז. וכ"כ צ"ש סי' קמא ס"ק
 מזו צדעת הרמב"ם דלאו בן ברית הוא, ומג"א סי' קפט ס"ק א' עפ"י תוס' צסנהדרין עב ב' ד"ה ישראל,
 דמומר לע"ז אינו בן ברית. וכתב המג"א דמה שכתב הרמ"א צו"ע אצהע"ז סי' קמא סעי' לג דמומר
 דינו כפסיל עדות דאורייתא, דמשמע דאם נתקיים הגט בחותמיו מותר לשלחו ע"י מומר לכ"ע, תיפיק
 ליה דאינו נעשה שליח משום דאינו בן ברית, וכדאיתא בגיטין כג' ב', תירץ המג"א דהתוס' מיירי צמומר
 להכעיס שאינו בן ברית, והרמ"א מיירי צמומר לתיאבון.

לפי"ז מה שכתב הרמ"א צסעי' נט שלולי החשש שמא יבטלנו היה המומר עושה שליח להולכה, מיירי
 צמומר לתיאבון, אבל צמומר להכעיס, אינו עושה שליח גם צלי החשש שמא יבטלנו. ועוד י"ל שהשליח
 היה נכרי או מומר כמוהו שכתב בתוס' רעק"א פ"ב מ"ה אות יח צדעת המג"א עפ"י משאת בנימין סי'
 לו דנעשין שלוחין זל"ז, ועי' שו"ת חת"ם או"ח סי' קטז ד"ה ולע"ד שנחלק על הרעק"א צזה.

ובנידון דידן, גם אם נאמר שהגירות חלה, כיון שחזר לסורו לנהוג כנוצרי, או "כנוצרי ויהודי צאיתוף" הרי זה מומר להכעיס, אף אם לא ראינוהו משתחוהו לאלם שהיה מקועקע בצשרו וגם תלוי על לואריו, וכמו שכתב הרא"ש צ"צ סי' ד שהוצא לעיל, אי"כ כי"ל סידרו לו הצי"ד שליח הרי מומר אינו עושה שליח דאינו בן ברית, ואף לרעק"א דיכול לעשות שליח מומר כמוהו, מ"מ לא עשו כפי שנפסק צ"צ ע, שהרי ממה שנכתב צמ"צ"ד מוכח שהשליח הראשון היה ישראל כשר ושליח הולכה רגיל, ומכאן שאסור היה להם לסדר גט כדן מי שאינו בקי צ"צ גיטין.

יט. כתב צפת"ש סי' יז ס"ק נב צ"ס הפני אריה סי' כ: כתב (שמת פלוני) הצא מרחוק על הצי דואר גרע טפי ולריך קיום מדאורייתא, שבעל הצי דואר במקום שנמסר הכתב עומד ומקבל הכתובים סגורים וחתומים ואינו משיס לצ מי המציאם, דאף אם יתצרר לצסוף שהם מזוייפים אי אפשר שיתגלה לעולם ממי ילאה הרעה, חייסין לזיופי מדאורייתא עד שיתקיים וכו'. ובספר קהלת יעקב להגאון מליסא מחמיר מאד צ"א כתב ממרחקים דבעי קיום עכ"פ מע"א וכו'. ובצ"צ ט"ז סי' לג האריך צמחלקת הפיסקים צדן זה וכו'. ובצ"צ חת"ס סי' מג וסי' מט האריך ג"כ צענין זה וכו', עיי"ש צפת"ש. ובצ"צ דברי מלכאל ח"א סוף סי' פח דגט ששלחוהו דרך הפאסט יש לחוש שמא כתבו ונמלך שלא לשלחו ומלאו אחר ושלחו ע"י פאסט, והציא מצ"ת עמודי אש שהאריך לצאר שמן השליחות ע"י פאסט אין צ"ה שום הוכחה שנשלח מהבעל ודמי לנמלא צוק, ועוד דכל זמן שלא ידעין שהוא שלח הכתב הו"ל כשליחות בלא עדים כיון שלא ידענו איך הגיע ע"י פאסט ומי שלחו וכו'. ועיי' חזו"א סי' לג אות ו וצ"צ זכר יהוסף אבהע"ז סי' כז, וצ"צ הר לצי אבהע"ז ח"צ סי' קעג אות יח.

ובנידון דידן צ"ה"ד האיזורי שנתן את הגט לחשה לא הזכיר מאומה מהקורות את הגט שאבד צ"ה"ד ונמלא אח"כ בכתיבת אחרת, ומה עשו כדי להסיר החששות, מכל זה נראה צ"ה"ד האיזורי אינו ראוי לעסוק צ"ה.

כ. כתב צנתה"מ סי' קפצ ס"ק צ דמה שפסק צ"צ ע"ע שלוחו של אדם כמותו וכל מעשיו קיימין, זהו דוקא ע"י מי שהוא בר שליחות, אבל ע"י עכו"ם וחש"ו שאינן בתורת שליחות, אין המקח קיים נגד המשלח בין שהוא מוכר בין שהוא לוקח כמבואר צ"צ קפח וכו', וכן צמוכר שאמר לשליח קטן לא מכור והמשיך, לאו כלום הוא וכו' דהשליח מעשה קוף בעלמא עבד וכו'. ע"כ.

מבואר שם אמר המוכר לשליח ישראל "לא מכור והמשיך", מועילה משיכת השליח להקנות החפץ לקונה צמשיכתו.

וביאורו הוא עפ"י מה שנינו צ"צ"מ לח צ: השואל את הפרה ושלחה לו ציד צנו ציד עצדו ציד שלוחו וכו' או שא"ל המשחיל הריני משלחה לך ציד צני ציד עצדי ציד שלוחי וכו' וא"ל השואל שלח ושלחה ומתה חייב. ובגמ' שם לט א: רב אמר אפילו תימא בעבד כנעני וכו', צ"ה"ד לה הכישה צמקל והיא צבוא. ובצ"צ"מ שם צ"ס הראצ"ד כתב: עוד לריך אני לדבר על זו המשנה כי היא לריכה לפניס. כי כשאמר לו

שלחה לי ציד בנדך או ציד עצדך או ציד שלוחך והמשאל אמר לצנו או לשלוחו תיליך זו הפרה לפלוני, האידך נעשו שלוחיו של שאל והלא השאל לא דבר עמהם והמשאל הוא שמטוה עליהם להוליכה אללו, והלא הם שלוחיו של משאל ולא של שאל? וע"כ אני אומר כי הוא ע"י זכוי שיאמר להם המשאל זכו צפרה זו לפלוני לשאלה כי כן רצה שתזכו לו, והם כיון שקבלו אותה לשום זכוי כבר נעשו שליחי השאל וידע כידי השאל ומדעתו היו, ואע"פ שיש לו בזה הזכוי ענין גד חובה להתחייב באונסיה ובמזומניה מיד, לפי שחבין לו לאדם שלא צפניו מדעתו. ע"כ. והיינו, דכשעושה המקנה שליח מדעתו של הקונה ואומר לו זכה עבור הקונה, נעשה השליח כשליחו של הקונה לזכות עבורו את המישלוח.

ויש לדון לפי"ז בגט שנמסר לאיש הדואר הישראלי גט למישלוח, האם נחשב הדבר כמינוי שליח למשוך החפץ כדי שיקנה אותו הנמען, וכאילו אמר לו "לא מכור והמשיך", וא"כ כבר קנאו הקונה במשיכת איש הדואר ואחריות המישלוח על הקונה, או שנאמר שמכיון שלא פירש לו שימשוך המישלוח לקונה, אין נטילת איש הדואר נחשבת למעשה קנין עבור הקונה. ויותר מכך מפורש בקונטרס השליחות להגרש"ש סוף סי' יז דאם לא ידע השליח לאיזה דבר נשלח ודאי לא מהני, ומטעם זכיה ודאי לא שייך היכא שלא ידע ולא נתכוין לזכות עבורו. וע"י מ"צ סי' סט ס"ק ה שזכוי לריך לפרט שמו של הזוכה בהדיא.

ועוד נראה שכיון שמנהג הדואר הוא להחזיר בחזרה לשולח אם הנמען לא נמלא בכתובת שעל המישלוח, זו הוכחה שעדיין המישלוח קשור עם השולח, וע"י אגרות משה או"ח ח"א סי' קמו כע"י לענין חמץ. ובעלמס הנידון, ע"י צו"ת משנה הלכות ח"ז סי' רסד שתלה הדבר במחלוקת הראשונים והאחרונים אם חכמים הפקיעו קנין כסף לגמרי או רק מחיוב אחריות של שריפה, ע"י"ש ובספר "אבן שהם" לפי קבא אות ו.

בא. השם "תוס" שנכתב בגט בחולס וא"ו, נכתב כנראה לפי מנהג הספרדים, אך למנהג האשכנזים כותבין "ח" במקום הוי"ו (ותמוה מדוע החשיבו הדיין לספרדי, האם משום שאביו הוא ישראלי כפרדי? והרי הוא גר שאינו מתייחס אחר אביו? והאם משום שהוא כושי סבר הדיין דנחית דרגא להיות כפרדי?), ועוד, דיש לכותבו צטי"ת ולא צתי"ו, ע"י דברי יוסף שמות גיטין צס TOMMY שכותבין "טאמא", וע"י גט פשוט דיש לכתוב טי אפילו בשמות לעז ספרדים, וכ"כ בגט מקושר בולא (סי' מה אות כא). ועוד, כיון שבארץ ישראל נקרא בשמו הישראלי "יהודה", הרי הלכה היא ששם עברי קידם לשם גויים, ע"י שו"ע סי' קכט סעי' ה, והיה להם לכתוב "יהודה דמתקרי תוס", ולא כפי שכתבו "תוס דמתקרי יהודה", ועוד, שהרי פסק צו"ע שם סעי' ד עפ"י גיטין לד צ שכותב שם מקום הנתינה ודמתקרי על מקום הכתיבה, וכתב הרמ"א דאם הפך, פסול, וצ"ש שם ס"ק ד פסק דאם כתב דמתקרי ע"ש העיקר אין ליתן הגט (וע"י חזו"א סי' לד אות ז וסי' לה אות טז, ושו"ת הר לצי אבהע"ז ח"צ סי' קמח אות יח, ושעורי הרב גיטין ח"ב עמ' מא הערה 76). ועוד, שהרי הוא מומר ופסק צו"ע שם סעי' ה דמומר אין לו לגרש צס עכו"ם אלא צס ישראל, וע"י שו"ת רעק"א מהד' המאור כרך ה פסקים ותקנות קונטרס פסקי גיטין סי' כג וסי' סח שכשהיה המגרש מומר, כתב המומר אברהם וכל שיש וחניכה דאית ליה.

מסקנות בעקבות הדיון, לידיעת הנוגעים בענין

א. לאחר שמסדר הקדושין סרב להיענות להזמנת בית הדין למסירת מידע בענין, אם אכן דברי ש' נכונים, נמצא שמסדר הקדושין ידע שהכלה בהריון ולמרות זאת לא דרש הצהרת אבהות כדי להתיר אותה לנישואין שמא היא "מעוברת חבירו". בנוסף, הוא כתב שקר בכתובה שהיא בתולתא וכתובה מאתיים. בנוסף, הוא שיקר לרבנות שנתן שם של עד שני שכלל לא היה שם, ובנוסף, הסכים לערוך חופה עם החלפת טבעות כמנהג הגויים.

ב. גם רושם הנישואין לא מילא תפקידו כראוי. רושם הנישואין היה אמור לבקש סיוע מביה"ד שיבדוק את תוקף הגיור של החתן, משום שעל פניו נראה מפוקפק, ולא עשה כן. בתוקף תפקידו היה אמור להפנות את הכלה להצהרת אבהות, והוא לא עשה כן. הוא גם לא בדק אם שמות העדים בתעודת הנישואין הם אכן היו עדים על הנישואין.

ג. ביה"ד האיזורי שלכאורה יונק את סמכותו מהתורה, היה מודע לגיור המפוקפק של הבעל, אך סירב להתיר אותה משום "חוסר סמכות" מינהלתית לבטל גיור שנעשה במינהל הגיור. ביה"ד יצא לחופשה שנתית מבלי להכריע!

ד. כשחזר ביה"ד מהחופשה השנתית נודע לו שהגט שנכתב בארזה"ב בהסכמת הבעל אבד בדואר, ורק כעבור כמה שבועות "נמצא" הגט. לדברי הדואר הגט הועבר בטעות לכתובת אחרת. למרות הריעותא של האבידה, מסר אותו ביה"ד לאשה - כאילו אצה לו הדרך לגרש את האשה בגט בכל מחיר, גם במחיר של עקירת הלכות מפורשות - בלי לברר האם זהו הגט שנשלח בדואר או שמא מישהו היה מעונין לזייף את הגט, כפי שמבואר בהלכה!

ה. ולא די בכך, למרות שגם אליבא דביה"ד האיזורי - שלא ביטל את גיורו של הבעל - לכל הפחות דינו כגר שחזר לסורו שהוא ישראל מומר, ולמומר הרי קיימים דינים מיוחדים בגירושין ע"י שליח, אם בכלל, וביה"ד האיזורי מתעלם שוב מההלכה!

ו. ואם לא די בכך, ביה"ד האיזורי התעלם מהפגמים שנעשו ע"י כותב הגט בארזה"ב בכתובת שמות הבעל, ואח"כ במינוי שליח למומר, והכשיר את הפסול ואסר את המותר!

ז. לאור מקרה זה - ולא רק - נראה שרושם הנישואין ודייני ביה"ד האיזורי אינם רואים עצמם כבעלי תפקיד רבני הלכתי, אלא טכני בלבד, ומכפפים עצמם להוראות מנהלתיות גם בניגוד לדין תורה. אם כך, עדיף ורצוי יותר למדינה שיעשו אותו פקידים מקצועיים במשרד הפנים בצורה מקצועית, טובה יותר וזולה יותר למשלם המסים, ואת הבחינה ההלכתית - למי שיחפוץ בכך - יעשו בתי דין פרטיים, הפועלים בתוך הקהילות השונות - על חשבון הקהילות, או

בהתנדבות - באופן הרבה יותר טוב, יעיל ואנושי מכפי שנעשים עד היום מכח החוק אצל רושמי נישואין במועצות הדתיות ובמערכת בתי הדין. בתי דין פרטיים לא יתנו מנוח לנפשם ו/או יצאו לחופשה שנתית בטרם היו מוצאים פתרון לעגונותה של עלובה זו ומאות אחרות הדומות לה.

ח. מתן אפשרות למו שירצה לפנות לבתי דין פרטיים תוך ביטול המונופול של בתי הדין הממלכתיים, הוא כורח השעה לנוכח המימצאים החמורים העולים מתיק זה.

ט. לבית הדין הזה - הפועל בתוך הקהילה בהתנדבות - פנתה הגב' ש' למציאת פתרון והיתר הלכתי לעגונותה, ובית הדין נענה ברצון, והוא מוכן יהיה להיענות כך למאות עגונות כיוצא בזה.

י. תקוותנו שההיתר ההלכתי שיוצא מבית הדין הזה לגב' ש' ולדומות לה, יוכר גם במשרדים הממשלתיים, למרות שלא הסכימו לעבור את כל מסלול היסורים של בתי הדין הרבניים הממלכתיים.

אברהם דוב לוי, אב"ד